

VÝSTUP z projektu

1. Čo je to klinické vzdelávanie?

Podľa Európskej siete klinického právnického vzdelávania (European Network for Clinical Legal Education ďalej len ako „ENCLE“): „Právne klinické vzdelávanie je **metóda výučby práva založená na zážitkovom učení**, ktoré podporuje nárast vedomostí, osobných zručností a hodnôt, a zároveň **presadzuje sociálnu spravodlivosť**. Toto vzdelávanie je **prakticky orientované**, zamerané na študenta, na vyriešenie problému, založené na **interaktívnych výučbových metódach**, vrátane, ale nie výlučne, na praktickej **práci študentov na reálnych prípadoch** a sociálnych otázkach, za súčasnej **supervízie** zo strany akademikov a právnych profesionálov. Tieto vzdelávacie aktivity majú za cieľ rozvinúť profesionálny prístup a podporiť rast praktických zručností u študentov, majú na zreteli moderné chápanie úlohy **sociálne orientovaného profesionála** v presadzovaní vlády práva, prístupu k spravodlivosti a mierového riešenia konfliktov, a pri riešení sociálnych problémov.“¹

1.1 Výučbové metódy

Medzi používané výučbové metódy kliniky, ktoré študentom umožňujú rozvíjať profesné zručnosti akými sú riešenie problémov, analytická práca, právny výskum, komunikácia, organizačné zručnosti a v konečnom dôsledku uľahčujú im ich vstup do profesného života patria: brainstorming, debaty, skupinové diskusie, simulácie, simulované súdne spory, rolové hry, analýzy, využitie prípadových štúdií, stretnutia s odborníkmi a pod.

Zážitkové vzdelávanie, vo všeobecnosti, a klinické právne vzdelávanie, osobitne, môžu predstavovať hodnotný spôsob ako naplniť potreby novodobého systému vzdelávania. Po prvé, klinické právne vzdelávanie je pedagogický prístup, ktorý umožňuje aplikáciu teórie na skutočné prípady, aby študenti chápali ako právo funguje v praxi; študenti získavajú možnosť spoznať právo v jeho aplikačnom kontexte, debatovať o význame jednotlivých pravidiel, zamýšľať sa nad potrebou reforiem, ako aj oceniť význam existencie práva v spoločnosti. Navyše, klinická metóda umožňuje pochopenie a nadobudnutie právnických zručností (ako napr. zisťovanie faktov a zabezpečovanie dôkazov, vedenie rozhovorov s klientmi, písanie právnych podaní, ADR metódy, a ďalšie) a taktiež umožňuje rozvoj profesijnej zodpovednosti a etických hodnôt. Od študentov sa vyžaduje, aby pracovali ako právni profesionáli; inými slovami, musia pracovať kompetentne a v súlade so svojimi najlepšimi schopnosťami v záujme klienta a byť si vedomí spoločenskej relevancie ich úlohy, podľa nej sa správať, prijať istú časť zodpovednosti a čeliť dôsledkom svojich činov.²

Kliniky sú charakteristické tým, že spolupracujú s právnikmi, mimovládnyimi organizáciami, miestnymi orgánmi ako aj s inými klinikami a to na národnej, európskej ako aj mimoeurópskej úrovni.³ Klinické právne vzdelávanie predstavuje unikátnu príležitosť na budovanie kontaktov s praktizujúcimi právnymi profesionálmi a posilňuje dialóg medzi právnymi školami a profesijnými združeniami či MVO.⁴

¹ ENCLE

² Bugatti, 2018

³ Pozri Bartoli, str. 15

⁴ Bugatti, 2018

Študenti by mali mať v rámci právnej kliniky možnosť⁵:

- získať praktické právne zručnosti a skúsenosti už počas univerzitného štúdia (a tak zvýšiť svoje možnosti na pracovnom trhu po ukončení štúdia),
- pochopiť etické princípy právnickej profesie a zodpovednosti pri vykonávaní právnických aktivít,
- rozvíjať svoje komunikačné, jazykové a medzi-kultúrne zručnosti,
- rozvíjať zručnosti v písaní právnych podaní a cibriť svoj štýl,
- naučiť sa vysvetliť zložité právne pojmy a koncepty klientom bez právneho vzdelania,
- rozvíjať argumentačné zručnosti, logiku a schopnosť „riešiť prípad“,
- zlepšiť sa v zvládaní stresu pri vykonávaní jednotlivých úloh,
- získať multidisciplinárne znalosti a skúsenosti siahajúce za hranice právnych otázok (napr. v oblasti antropológie, psychológie, jazykov, rodové otázky a pod.),
- naučiť sa vnímať právo nielen ako nástroj dobrého zárobku, ale aj ako inštrument pre dosiahnutie sociálnej spravodlivosti.

Pre fungovanie Kliniky je potrebné:

- rozhodnutie ohľadom metódy, t. č., či klinika bude fungovať v rámci univerzity, tzv. “in-house” klinika, alebo či pôjde o kliniku externú, kedy praktická časť výučby (práca na prípadoch) prebieha mimo univerzity (napr. v MVO),
- vysporiadanie vzťahu s akademickým curriculum (či je klinika sprevádzaná nejakým iným teoretickým predmetom, aké sú podmienky pre študentov, napr. ktorý ročník, podmienka predchádzajúceho absolvovania konkrétneho predmetu, a pod.), počet kreditov za absolvovanie kliniky, atď.),
- stanoviť jasne a písomne cieľ (Klinika musí mať jasnú víziu ohľadne svojej misie, cieľov a priorít. Všetky aktivity a rozhodnutia Kliniky musia zodpovedať stanoveným cieľom),
- mať Dohodu / Zmluvu medzi relevantnými inštitúciami (dôležité je najmä pri externej klinike jasne zadefinovať podmienky spolupráce s MVO či iným partnerom),
- vypracovať Zásady práce študentov (tzv. Code of Conduct) a Operačný manuál Kliniky (tieto dokumenty poskytujú usmernenie vo všetkých kľúčových otázkach, vrátane cieľov Kliniky, rozsahu aktivít, mandátu, kritérií pre poskytovanie právnej pomoci, etického kódexu pre študentov a ich supervízorov, ochrany osobných údajov a ochrany súkromia, rozdelenia práce, mechanizmu na podávanie sťažností, metód reportovania, a pod. Je nevyhnutné vytvoriť mechanizmus, ktorý zabezpečí, aby klienti, ktorým je cez Kliniku poskytovaná právna pomoc, rozumeli rámci poskytovanej pomoci a explicitne udelili súhlas, aby ich prípad bol použitý na vzdelávacie účely).
- mať jasne zadefinovanú zodpovednosť (vyjasnenie si otázky zodpovednosti pri poskytovaní právnej pomoci zo strany študentov Kliniky, kto ju nesie, a príp. zváženie poistenia zodpovednosti za škodu),
- mať rozpočet (vyriešenie všetkých nákladov fungovania Kliniky).

⁵ HHC, 2014

Z Návodu na založenie právnej kliniky /HHC, 2014/ ako zaujímavá inšpirácia môžu slúžiť aj odporúčania vo vzťahu k prevencii vyhorenia a udržaniu motivácie a nadšenia študentov. Vzhľadom k zameraniu právnej kliniky, ktorá sa venuje práci s utečencami, pričom ide o prácu emočne náročnú, ako aj berúc do úvahy mladý vek študentov, je dôležité predchádzať ich vyhoreniu a prípadnej prenesenej traumatizácii (t.j. hroziacemu prenosu traumy z klientov, s ktorými pracujú).

HHC ponúka niekoľko tipov na predchádzanie uvedeným negatívnym fenoménom:

- neustála spätná väzba zo strany supervízujúceho právnika/vyučujúceho,
- úvodné školenie na prevenciu syndrómu vyhorenia, traumy a postraumatickej stresovej poruchy, ako aj na poskytnutie rád ako efektívne poskytovať pomoc ľuďom v ťažkých životných situáciách,
- pravidelné stretnutia na diskutovanie riešených prípadoch, ktoré podporujú atmosféru komunitnej práce a vzájomnej podpory,
- pravidelná psychologická supervízia pre študentov (skupinové sedenia s profesionálnym supervízorom/psychológom),
- aktívne zapojenie starších bývalých študentov kliniky do aktivít Kliniky,
- participácia v medzinárodných iniciatívach a simulovaných súdnych sporoch, atď.

Najlepšie praktiky pokiaľ ide o zážitkové vzdelávanie, vrátane vzdelávania v rámci právnych kliník:

Princíp č. 1: vyučujúci v rámci zážitkového vzdelávania poskytujú študentom jasné a explicitné zadanie pokiaľ ide o ciele vzdelávania v rámci kurzu a hodnotiace kritéria.

Princíp č. 2: vyučujúci sa zameriavajú na také vzdelávacie ciele, ktoré môžu byť najefektívnejšie dosiahnuté prostredníctvom zážitkového vzdelávania.

Klinické vzdelávanie by študentom malo napomôcť:

- vyskúšať si a pripraviť sa na úlohy právnických profesionálov,
- stať sa lepšími v riešení právnych problémov,
- rozvinúť svoje medziľudské a profesijné zručnosti, a
- naučiť sa ako sa učiť zo skúseností.

Princíp č. 3: Vzdelávací program zahŕňa **dostatok zážitkových úloh**, aby boli naplnené potreby a záujmy študentov.

Princíp č. 4: Univerzita dáva študentom **dostatok kreditov** za ich zapojenie v zážitkových vzdelávacích kurzoch.

Princíp č. 5: **Vystúpenia študentov sú zaznamenávané (nahrávané) za účelom následnej spätnej väzby** a možnosti sebahodnotenia.

Princíp č. 6: **Osoby, ktoré študentom dávajú spätnú väzbu sú na to vyškolené** a ovládajú najlepšie praktiky v poskytovaní spätnej väzby.

Princíp č. 7: Študenti vedia ako **maximalizovať vzdelávací potenciál spätnej väzby**.

Princíp č. 8: Každý študent má možnosti dosiahnuť okrem **všeobecných aj individuálne ciele svojho vzdelávania**.

Princíp č. 9: Ak je vzdelávacím cieľom dosiahnuť zručnosť vo vykonávaní konkrétnej právnickej aktivity, študenti majú dostatok príležitostí na **opakovanie** jeho **aktivity** a postupné zlepšovanie sa, až pokiaľ nedosiahnu želanú úroveň danej zručnosti.

Princíp č. 10: Univerzita využíva kvalitnú fakultu, poskytuje profesijné možnosti rozvoja, a vyhradí dostatok zdrojov na zážitkové vzdelávacie kurzy.

2. Klinika azylového práva na Právnickej fakulte Trnavskej univerzity v Trnave

Klinika azylového práva (ďalej len „azylová klinika“), sa ako dobrovoľne voliteľný predmet, vyučuje na Právnickej fakulte Trnavskej univerzity v Trnave od roku 2002 a to najmä vďaka iniciatíve mladej generácie akademikov a podpore Nadácie otvorenej spoločnosti.

Azylová klinika je zameraná na pomoc špecifickej skupine cudzincov – utečencom, ktorým študenti pod supervíziou právnikov poskytujú pro bono právne služby.

3. Ako prebieha vyučovanie predmetu Kliniky azylového práva na PFTU v súčasnosti?

Predmet sa delí na teoretickú a praktickú časť. Teoretická výučba prebieha na pôde Právnickej fakulty raz do týždňa v rozsahu 2 hodín. Študenti sa na nej oboznamujú s teoretickými poznatkami o medzinárodnom utečeneckom práve, o spoločnom európskom azylovom systéme ako aj o vnútroštátnej právnej úprave udeľovania medzinárodnej ochrany na Slovensku. Aj na teoretickej výučbe sa aplikujú zážitkové metódy klinického vzdelávania (osobné zoznámenie sa s utečencom, účasť na súdnom pojednávaní, práca s anonymizovanými rozhodnutiami Migračného úradu, rozsudkami krajských súdov a Najvyššieho súdu SR apod.)

Teóriu naučenú v škole majú študenti možnosť následne aplikovať aj v praxi, na ktorú pravidelne dochádzajú do občianskeho združenia Liga za ľudské práva v Bratislave. Tam najprv sledujú prácu právnikov a hlboko sa oboznamujú so základnými právnymi predpismi (Dohovor o právnom postavení utečencov a Protokol týkajúci sa právneho postavenia utečencov, Zákon o azyly a najdôležitejšie smernice a nariadenia Európskej únie), ktoré je potrebné ovládať. V prvom semestri sa realizujú aj návštevy pobytového (utečeneckého) tábora a útvaru policajného zaistenia pre pochopenie ich odlišného charakteru, študenti spoznávajú klientov Ligy za ľudské práva, zúčastňujú sa súdnych pojednávaní a navštevujú rôzne štátne orgány. Druhý semester je zameraný viac praktickejšie, pretože sa kladie dôraz na naučenie sa písania právnych podaní, na vedenie pohovoru s klientom, na vyhľadávanie relevantných informácií o krajine pôvodu a to všetko pod supervíziou právnika. Študenti majú počas celého roka dostupné informácie o rôznych podujatiach organizovaných Ligou za ľudské práva, resp. o podujatiach organizovaných inými organizáciami, ktoré môžu navštíviť.

Klinika azylového práva je vedená bývalou absolventkou tohto predmetu, právničkou a advokátkou, Miroslavou Mittelmanovou, ktorá sa utečeneckému a cudzineckému právu ako aj učeniu Klinike azylového práva na Právnickej fakulte Trnavskej univerzity v Trnave venuje už od roku 2005. V súčasnosti vyučuje teoretickú časť Kliniky na Právnickej fakulte Trnavskej univerzity v Trnave, venuje sa študentom na praktickej časti Kliniky v Lige za ľudské práva a napokon sa venuje aj tým študentom, ktorí sa prihlásia na simulovaný súdny proces v azylovom a utečeneckom práve. Tento prístup je

dlhodobo neudržateľný, pretože je založený výlučne na záujmu a nadšení jedného človeka, a je potrebné to systematicky nastaviť.

4. Nastal čas na zmenu? Ako sa učia obdobné kliniky so zameraním na azylové právo v zahraničí?

V rámci projektu financovaného Nadáciou Tatra banka sme sa rozhodli preskúmať ako sú nastavené Kliniky azylového práva, Českej republiky, v Holandsku, vo Veľkej Británii, Spojených štátoch amerických a v Belgicku. Osobne sme navštívili kliniky v Prahe, Brne a v Amsterdame, kde sme mali možnosť sledovať ako prebieha výučba na zahraničných univerzitách, porozprávali sme sa s vyučujúcimi ako aj študentami. Ostatné azylové kliniky sme analyzovali na základe dostupných informácií na internete.

4.1 BRNO - Masarykova univerzita - Právni klinika uprchlického práva I.⁶

Masarykova univerzita poskytuje vzdelávanie v oblasti utečeneckého a cudzineckého práva v rámci nasledujúcich predmetov:

1. Azylové a migrační právo,
2. Právni klinika uprchlického práva I a II
3. Azylový Moot Court.

Študenti, ktorí majú záujem o štúdium azylového a migračného práva si môžu zapísať predmet **„Azylové a migrační právo“** (MVD017K). Prostredníctvom tohto predmetu sa zabezpečuje čisto len teoretická výučba formou semináru v blokovej výuke 4x za semester.

Klinická výučba azylového práva sa realizuje prostredníctvom predmetu **„Právni klinika uprchlického práva I.“** (resp. „Právni klinika uprchlického práva II.“). Klinika nadväzuje na predmet „Azylové a migračné právo“, pričom študenti kliniky majú povinnosť si zapísať oba predmety (opačne to neplatí).

Podstatou klinického vzdelávania v oblasti utečeneckého práva na Právnickej fakulte MU je rozvíjanie zručností študentov v nasledovných oblastiach:

1. vedenie pohovoru s klientom,
2. poskytovanie právneho poradenstva (v azylových zariadeniach alebo v priestoroch mimovládnej organizácie), s dôrazom na pomoc špecifickej a zraniteľnej skupine osôb, ktoré sú väčšinou odkázané na pomoc mimovládnych organizácií,
3. zastupovanie klienta počas pohovoru pred správnym orgánom alebo pred súdom,
4. napísanie správneho rozhodnutia,
5. napísanie správnej žaloby.

⁶ <https://is.muni.cz/predmet/law/podzim2017/MV728K>

Predmet sa realizuje na viacerých miestach: na fakulte, v mimovládnej organizácii, v azylovom zariadení. Hodiny, ktoré prebiehajú na fakulte slúžia najmä na dôkladnú prípravu na konzultáciu s klientom v mimovládnej organizácii.

Na každom seminári sú **rozvíjané zručnosti** študentov, na väčšine z nich vystupujú **hostia z praxe** a súčasťou sú **praktické cvičenia**, pomocou ktorých si študenti osvojujú získané poznatky.

Na začiatku prvého semestra každý študent absolvuje jednodennú prax v mimovládnej organizácii (OPU), ktorá poskytuje právnu pomoc žiadateľom o azyl a cudzincom. Účelom praxe je najprv sledovať prácu právnikov a postupne, pod ich supervíziou, sa študenti priamo zapájajú do riešenia reálnych prípadov a to najmä v druhom semestri, kedy už viac poskytujú právne poradenstvo, najmä zisťujú od klientov dôležité fakty, pripravujú právne podania a v dvojiciach pomáhajú so spracovaním podkladov pre žiadosť o medzinárodnú ochranu vybraného klienta OPU a pracujú na jeho/jej prípade.

Študentom kliniky je poskytovaná individuálna spätná väzba ako od vyučujúcich, tak aj od spolupracujúcich právnikov z mimovládnej organizácie, ktorá pomáha rozvíjať získané poznatky a skúsenosti.

Azylový moot court⁷ – študenti riešia fiktívny prípad žiadateľa o medzinárodnú ochranu. Účasť na simulovanom súdnom procese (moot court) umožňuje študentom vyskúšať si v praxi svoju právnu argumentáciu a znalosti práva získané v priebehu štúdia a prípravy na moot court. Študenti pracujú na stratégii prípadu, písomných podaniach strán sporu, analyzujú relevantné informácie a materiály, trénujú prezentačné zručnosti a pohotovosť reakcie a nečakané situácie pri ústnom pojednávaní pred súdom, zároveň sa učia v praxi potrebnú tímovú prácu.

Predmet prispieva k prehĺbeniu získaných teoretických znalostí práva a ich prepojenia v praxi.

Cieľom predmetu je príprava študentov na účasť v súťaži Azylový moot court, ktorý je každoročne usporiadaný pre študentov právnických fakúlt Českej republiky a Slovenska.

Výhodou je, ak študenti absolvovali predmety Azylové a migrační právo a Právni klinika uprchlického práva I a II.

Predmet si môžu zapísať najviac 4 študenti.

4.2 PRAHA – Karlova univerzita – Odborná praxe – azylová a uprchlická⁸

Začiatky klinického vzdelávania v oblasti utečeneckého práva na Právnickej fakulte Karlovej univerzity siahajú do roku 2000, keď sa realizoval pilotný projekt podporený Nadáciou otvorenej spoločnosti Praha. Od roku 2000 do roku 2010 prešlo programom viac ako 150 študentov. Viacerí z nich sa následne téme utečeneckého a azylového práva venovali vo svojich diplomových, rigorózných či dizertačných prácach a niektorí sa uplatnili aj priamo v praxi, ako azyloví právnici.

⁷ <https://is.muni.cz/predmet/law/MVV213K?lang=cs&obdobi=7683>

⁸ http://ppp.prf.cuni.cz/viewpage.php?page_id=11

V súčasnosti umožňuje študentom Karlova univerzita vzdelávanie v tzv. „moduloch“. Jedným z ponúkaných modulov, pod Katedrou medzinárodného práva, je aj Modul „Migrační právo“, ktorý je zameraný na migračné a azylové právo.

Základným cieľom modulu je študentom poskytnúť hlbšiu znalosť migračného a azylového a utečeneckého práva a prehĺbenie znalostí z medzinárodného, európskeho a správneho práva. Študenti získajú okrem teoretických znalostí aj praktické, ďalej právnické zručnosti a vedecké skúsenosti, pričom im predmety umožňujú premýšľať o spoločenskej zodpovednosti právnickej profesie, sprostredkovávajú aj schopnosť kritického myslenia, skupinovej práce, komplexného riešenia problému či umeniu rozhodovať sa.

Modul ponúka teoretické a praktické predmety, predmety zamerané na zručnosti a vedecké predmety.

Medzi teoretické predmety patria:

1. Azylové a uprchlické právo (predtým Teorie a praxe azylu a uprchlictví),
2. Migrační právo
3. Migrace a sociální právo,
4. Právní ochrana národnostních menšin
5. Historické kořeny menšinové problematiky

Tieto predmety poskytujú študentom teoretický základ vo vybraných oblastiach z pohľadu medzinárodného, európskeho a vnútroštátneho práva. V niektorých teoretických predmetoch však študenti pracujú aj prakticky, pripravujú si cvičné podania, precvičujú si zručnosti právnickej argumentácie, písania právnych textov, analyzujú prípady, právne texty a judikatúru. Využívaná je interaktívna výuka, fiktívne prípady, debaty a pod.

Medzi praktické predmety patria:

1. Odborná praxe-praxe v neziskových organizáciách ochrany uprchlíkov a migrantů,
2. Odborná praxe-praxe v advokátných kanceláriách se zaměřením na migrační právo,
3. Odborná praxe- praxe v Úřadu Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky,
4. Odborná praxe-praxe na Ministerstvu vnitra ČR I,
5. Odborná praxe-praxe na Ministerstvu vnitra ČR II.

Študenti si získané teoretické znalosti môžu následne vyskúšať v praxi. V azylovej/utečeneckej klinike študenti pracujú s priamo s klientami (utečencami) pod supervíziou právnikov v neziskových organizáciách, na Ministerstve vnútra ČR, v advokátskych kanceláriách ako aj na Úrade Vysokého komisára OSN pre utečencov a raz týždenne sa stretávajú aj na pôde Právnickej fakulty za účelom získania spätnej väzby od vyučujúcich. Okrem precvičenia a prehĺbenia už získaných znalostí sa študenti naučia viesť pohovor s klientom, písomne i ústne právne argumentovať, analyzovať prípady, texty a judikatúru. Metodicky je uchopená najmä spätná väzba ako základný prvok pre ustálenie znalostí a zručností, kde je využívaná predovšetkým debata, pri fakultnej spätnej väzbe sú k niektorým témam prizývaní hostia (napr. pri etických aspektoch výkonu profesie právnik, role právnik v neziskovej organizácii atď.,).

Medzi predmety zamerané na zručnosti patria:

1. Simulovaný súd z medzinárodného azylového práva,
2. Simulovaná Rada Európskej únie,
3. Simulácia v oblasti utečeneckého a migračného práva.

Súčasťou programu sú i aspekty zručnosti. Študenti si môžu vyskúšať role strán (štátu a žiadateľa o medzinárodnú ochranu) v simulovanom súde k azylovému právu či role štátu pri vyjednávaní legislatívy simuláciou Rady Európskej únie k azylovej, migračnej a bezpečnostnej problematike. V spolupráci s armádou ČR vytvára Právnická fakulta tiež simuláciu, v ktorej sa vyskytuje utečenecký a migračný prvok. Študenti tam získavajú predovšetkým zručnosti ako je napr. právna argumentácia (písomná i ústna), dôraz sa kladie práve na výuku zručnosti a poskytovanie spätnej väzby práve k nim. Podklad tvorí migračná a azylová (utečenecká) problematika, ktorej znalosti si študenti v týchto predmetoch prehĺbia. Využívaná je predovšetkým debata a štruktúrovaná interaktívna výuka.

Medzi vedecké predmety patrí:

1. SVOČ: Migračné právo

Program umožňuje i vedecké zapojenie a podporuje študentov v zapájaní sa do výskumov. V súčasnosti ide predovšetkým o účasť v Študentskej vedeckej odbornej činnosti, v budúcnosti Právnická fakulta zvažuje zaradenie i prípadného výjazdného semináru, pokiaľ sa bude týkať uvedenej témy, či vedeckého semináru. Študenti si prehĺbia znalosti konkrétnej témy a naučia sa napr. zručnostiam právnickej argumentácie, prácu s právnym textom a judikatúrou či písaním odborných textov, čo je dôležité okrem iného kvôli úspešnému zvládnutiu diplomovej práce.

Pre absolvovanie modulu je nutné splniť nasledujúce kombinácie:

1. Azylové a utečenecké právo + Migračné právo a aspoň jeden z predmetov Migrácia a sociálne právo, Ochrana národnostných menšín v histórii a súčasnosti alebo Historické korene menšinovej problematiky,
2. Aspoň dva z prakticky orientovaných predmetov: Odborná praxe-praxe v neziskových organizáciách ochrany uprchlíkov a migrantov, Odborná praxe-praxe v advokátnych kanceláriách so zaměřením na migrační právo, Odborná praxe- praxe v Úrade vysokého komisaře OSN pro uprchlíky alebo Odborná praxe-praxe na Ministerstvu vnitra ČR
3. Aspoň jeden z predmetov zručnosti: Simulovaný súd z medzinárodného práva, Simulovaná Rada Európskej únie, Simulácia v oblasti utečeneckého a migračného práva,
4. Aspoň jeden z vedeckých: SVOČ: Migračné právo.

Azylové a uprchlické právo (3 kredity) ako povinne voliteľný predmet si môžu zapísať študenti Právnickej fakulty Karlovej univerzity a ako voliteľný predmet si ho môžu zapísať aj študenti iných fakúlt.

Skladá sa z 12 prednášok, v rámci ktorých sa preberá historický rámec právnej úpravy a obsah súčasnej úpravy, Aplikácia dohovoru v jednotlivých častiach sveta – vrátane ochranných štatútov, Rámec

Dohovor – princíp non-refoulement (ako aj úprava princípu non-refoulement v iných dohovoroch – vrátane Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, FRONTEX, Právo Európskej únie, judikatúra Súdneho dvora EÚ, postavenie UNHCR, české vnútroštátne azylové právo, zraniteľné skupiny).

Prednášajúcimi sú odborníci na utečeneckú problematiku, ako hostia vystupujú externí vyučujúci, ktorí sa témou zaoberajú vo svojej každodennej praxi (pracovníčka MVSR, UNHCR).

Cieľom predmetu je poskytnúť interaktívne prednášky, ktoré študentov priblížia oblasť azylu a utečenectva v medzinárodnom práve s prihliadnutím na úpravu v európskom a vnútroštátnom práve. Po skončení predmetu by mali mať študenti dobré znalosti v danej oblasti a mali by byť schopní si uvedomiť prepojenie migrácie vo všeobecnosti. Študenti získajú aj znalosti v oblasti úpravy azylového a utečeneckého práva na úrovni vnútroštátneho práva.

Prednášajúci v kurze pracujú s vymyslenými prípadmi ako aj s prípadmi z praxe. Získané znalosti môžu študenti následne zúročiť v nadväzujúcom predmete, v Odbornej praxi – praxi v neziskových organizáciách ochrany migrantov a utečencov, kde sú študenti vďaka spolupracujúcim neziskovým organizáciám v kontakte s klientami, ktorým vďaka svojim získaným znalostiam poskytujú pod dohľadom skúsených právnikov poradenstvo a pomoc.

Odborná praxe-praxe v neziskových organizáciách ochrany uprchlíkov a migrantů – predmet nadväzuje na povinne voliteľný predmet Azylové a utečenecké právo a na predmet Migračné právo (i jednotlivu). Ponúka prax študentom v neziskovej organizácii, ktorá sa zaoberá pomocou utečencom a cudzincom. Študenti sa naučia identifikovať a analyzovať problémy, formulovať právne argumenty, hľadať, analyzovať a interpretovať právne normy, podrobne pracovať s judikatúrou vnútroštátnych i medzinárodných súdnych a kvázisúdnych orgánov či pripravovať podania k orgánom verejnej moci. Od iných praxí modulu sa líši tým, že ide o tzv. právnu kliniku (legal clinic), študenti teda budú pracovať so skutočnými klientami.

Prax prebieha tak, že študenti dochádzajú 1x týždenne do neziskovej organizácie (obvykle od 9 do 17 hodín). Tam im je pridelený dlhodobý klient, s ktorým uskutočnia pohovor, analyzujú jeho situáciu, navrhnu riešenie jeho situácie, spracujú podanie či analýzu, ktorá môže slúžiť k doplneniu do spisu klienta, či ako podklad pre následné právne dokumenty. Všetko sa uskutočňuje pod dohľadom mentora tejto organizácie, bez jeho súhlasu a konzultácie konkrétnej veci nemôže študent poskytovať žiadne rady. Okrem dlhodobého klienta sa študenti podieľajú i na štandardnom právnom poradenstve v kancelárii či strediskách MVČR. Ďalej študenti dochádzajú raz týždenne na PF UK na seminár, kde diskutujú s vyučujúcim svoje právne závery, konzultujú návrhy postupov, komentujú vytvorené dokumenty, či riešia etické otázky (účasť povinná). Študenti pracujú v dvojiciach.

Voliteľný predmet prebieha v spolupráci s neštátnymi neziskovými organizáciami Sdružení pro migraci a integraci, Organize na pomoc uprchlíkům, v niektorých rokoch tiež v Poradni pre integráciu.

Študenti sa prihlasujú na predmet formou krátkeho motivačného listu.

Odborná praxe-praxe v advokátných kanceláriách se zaměřením na migrační právo – predmet slúži na získanie odborných skúseností a praktických skúseností s činnosťou advokátskych kancelárií konkrétne v oblasti cudzineckého a azylového práva. Študenti sa v priebehu odbornej praxe zapájajú do bežného chodu advokátskej kancelárie. Podieľajú sa na najmä na príprave rešerší právnej úpravy vrátane judikatúry, príprave rôznych podaní na súdy či iné inštitúcie a na príprave stretnutí s klientami na súdoch či iných inštitúciách.

Študenti sa naučia identifikovať a analyzovať právne problémy, formulovať právne argumenty, hľadať, analyzovať a interpretovať právne normy, podrobne pracovať s judikatúrou vnútroštátnych i medzinárodných súdnych s kvázisúdnych orgánov či pripravovať podania k orgánom verejnej moci. Dozvedia sa tiež viac o etických aspektoch práce advokátov i o chode advokátskych kancelárií.

Dominantnou náplňou praxe je činnosť právna a nie čisto administratívna (právna práca musí tvoriť minimálne 80% času realizácie stáže). Pred začiatkom odbornej praxe sa koná stretnutie všetkých zúčastnených študentov s garantom predmetu, ktorá slúži k reflexii očakávania študentov od zápisu odbornej praxe a k nadviazaniu ďalšej komunikácie ohľadne jeho priebehu, reálnych skúseností študentov a pod. Študent si po celú dobu stáže vedie Reflexný denník do ktorého si zapisuje a reflektuje svoje získané skúsenosti. Chod praxe je priebežne preberaná pracovníkom advokátskej kancelárie, ktorý celkovo dohliada na priebeh praxe príslušného študenta, a ktorý poskytuje študentovi spätnú väzbu jeho pôsobenia v advokátskej kancelárii, a vyučujúcim fakulty, aby sa zaistilo, že študent získa čo najviac znalostí a zručností. Spätná väzba je poskytovaná i zo strany vyučujúceho predmetu na PF UK pri troch až štyroch stretnutiach za semester, prítomní sú a spätnú väzbu tiež dávajú odborníci na správne právo.

Odborná praxe - praxe v Úrade vysokého komisára OSN pro uprchlíky – Odborná prax v pražskej kancelárii Úradu Vysokého komisára OSN pre utečencov (UNHCR). Študent sa v niekoľkomesačnej intenzívnej stáži (3 dni v týždni) podieľa na činnosti kancelárie UNHCR v Prahe. Zápis do predmetu je možný v nadväznosti na úspech študenta vo výberovom konaní vyhlásenom UNHCR. PF UK potom zisťuje spätnú väzbu v praxi v rozsahu stretnutia 1 krát za dva týždne. Informácie o vyhlásených výberových konaniach sú poskytované cez webové stránky UNHCR.

Odborná praxe-praxe na Ministerstvu vnútra ČR I – prax sa koná na Ministerstve vnútra ČR (Komisia pre rozhodovanie vo veciach pobytov cudzincov) v rozsahu aspoň jeden deň do týždňa. Predmet študentom približuje problematiku medzinárodného, európskeho a správneho práva na príklade cudzineckého práva. V rámci praxe sa študenti podieľajú na štúdiu spisu, ktorý prichádza na Komisiu pre rozhodovanie vo veciach pobytov cudzincov spolu s podaniami cudzincov vo veciach pobytu, uskutočňuje cvičné analýzy prípadov, prípravy podkladov pre rozhodnutia, či koncepty rozhodnutí. Výstupy sú priebežne komentované a diskutované s mentormi – pracovníkmi Ministerstva vnútra, ktorí poskytujú spätnú väzbu. Spätná väzba je tiež poskytovaná i zo strany vyučujúcej predmetu na PF UK pri troch až štyroch stretnutiach za semester, prítomní sú a spätnú väzbu dávajú tiež odborníci na správne právo.

Študenti sa naučia formulovať právne argumenty, zhromažďovať a hodnotiť podklady pre vydanie rozhodnutia, hľadať, analyzovať a interpretovať právne normy, podrobne pracovať s judikatúrou vnútroštátnych i medzinárodných súdnych a kvázisúdnych orgánov či písať (cvičné) správne rozhodnutia.

Predmet je dvojsemestrálny, prvá časť prebieha v zimnom semestri a je podmienkou pre účasť v letnom semestri. Časová náročnosť je vyššia. Potrebné je absolvovanie predmetu Migračné právo a Správne právo, i keď v individuálnych prípadoch je možné od tejto podmienky upustiť.

Simulovaný súd z medzinárodného azylového práva – predmet pripraví študentov na moot court (simulované súdne konanie) v oblasti azylového práva a v rámci neho daný moot court absolvujú.

Študenti sa pod vedením trénera, ktorý je zaistený garantkou predmetu pripravujú na moot court. Najprv spíšu písomné podanie, neskôr si nacvičia ústne vystúpenie. Predmet je zameraný na prehĺbenie znalostí danej oblasti práva a zároveň v praxi precvičuje moot court skills, teda zručnosti potrebné k dobrému prejavu, argumentácii a pod.

Simulovaná Rada Európskej únie – predmet je praktickou simuláciou rokovania Rady Európskej únie. Študenti sa budú pripravovať na rokovanie Rady na všetkých úrovniach (pracovná skupina, SCIFA, COREPER ...), a to po dobu 3 mesiacov, spoločné stretnutie bude vždy jedenkrát za dva týždne, v medziobdobí budú spolupracovať v skupinách.

Po prípravnej teoretickej prednáške na prvom stretnutí, kedy budú mať tri až štyri hodiny teoretickú výuku, a následnú diskusiu, bude, ďalšie stretnutie prebiehať vždy tak, že najprv prebehne simulácia konkrétnej fázy rokovania a nasleduje spätná väzba k prebehnutému rokovaniu a ďalšie dve až tri hodiny teoretickej prednášky k tomu, ako bude prebiehať rokovanie na ďalšom stretnutí.

Zakončením predmetu bude simulované rokovanie Rady EÚ na najvyššej úrovni.

Predmet nebude pravdepodobne vyhlásený každoročne, ale skôr v nadväznosti na aktuálne dianie a potreby modulov na PF UK. Aktuálna téma je spojená s migráciou a utečenectvom, spolupráca na realizácii je dohodnutá s MV ČR, Odborom azylovej a migračnej politiky, jeho traja zamestnanci by sa zúčastnili simulácie a v teoretických prednáškach by doplňovali vyučujúcich PF UK. Predmet si môžu zapísať aj študenti iných fakúlt UK.

Simulace v oblasti uprchlického a migračního práva – predmet je zameraný na výuku prostredníctvom simulácie, t. j. umelo vytvorenej situácie z reálneho života, v ktorej sa naučia správne právne relevantne reagovať. Počas uplynulých rokov sa študenti zúčastňovali napr. simulácie na Základni Armády ČR, kde sa v roli pracovníka Úradu Vysokého komisára OSN pre utečencov zamerali na zistenie toho, či je určitá osoba utečencom alebo nie a na to, aký je režim na základni, aké sú povinnosti štátov na univerzálnej i regionálnej úrovni. Išlo o predĺžený víkend, nasledovala niekoľkohodinová reflexia k téme. Viac informácií o simulácii v akademickom roku 2018/2019 je možné nájsť na stránke <http://bit.ly/CampPeira-Prague>.

SVOČ: Migrační právo – Predmet Študentská vedecká práca a odborná činnosť má za cieľ uviesť študentov do základov vytvárania vedeckých textov. Táto sekcia je zameraná na výskum v oblasti migračného práva, zahŕňa témy spojené s právnou úpravou migrácie (vstup a pobytu cudzincov na území štátu, rodinný život, zaistenie, vyhostenie, nelegálna/neregulárna migrácia) s právnou úpravou utečenctva (azyl, utečenctvo, príchod väčšieho počtu osôb, vylúčenie z ochrany atď.) a s úpravou bezdomovectva (apatridé).

Základom predmetu je buď samostatná práca študenta alebo práca pod vedením konzultanta, po jej napísaní nasleduje ústna obhajoba.

4.3 AMSTERDAM - Vrije Universiteit – Migration Law Clinic⁹

Klinika migračného práva je iniciatíva Amsterdamského centra pre migráciu a utečencov na VU University Amsterdam. Klinika bola založená v roku 2013, kedy si ju zapísali štyria študenti. V súčasnosti má okolo 10 – 15 študentov z rôznych krajín.

Klinika ponúka talentovaným študentom možnosť rozvíjať svoje právne zručnosti a za tým účelom má dva vytýčené ciele. Prvým je vykonávanie výskumu pod dohľadom výskumných pracovníkov sekcie migračného práva a písanie právnych stanovísk na profesionálnej úrovni. Kliniku je možné si zapísať v magisterskom štúdiu a udeľuje sa za ňu 6 kreditov za každý semester. Druhým cieľom je poskytovanie kvalitného a nezávislého právneho poradenstva o komplexných otázkach v oblasti európskeho migračného práva externým klientom ako si (praktikujúci) právnici a mimovládne organizácie. Klinika neakceptuje individuálne prípady a nevystupuje ako účastník konania v oblasti migračného práva.

Po absolvovaní predmetu budú študenti schopní analyzovať komplexné právne otázky týkajúce sa medzinárodného, európskeho a vnútroštátneho migračného práva (a ich vzájomného pôsobenia), nezávisle vykonávať kvalitný právny výskum, napísať dobre štruktúrovaný a zrozumiteľný právny argument, prezentovať a diskutovať o komplexných otázkach migračného práva, poskytovať konštruktívnu spätnú väzbu o práci ostatných, spolupracovať s ostatnými na projekte, profesionálne vystupovať a konať (študenti sa učia efektívne komunikovať s externými klientami, pracovať pod časovým tlakom a zvládať požiadavky mlčanlivosti), zamyslieť sa nad vlastným vzdelávacím procesom a fungovaním.

Klinika migračného práva poskytuje nezávislé právne rady vo všetkých (hmotnoprávných aj procesných) aspektoch európskeho migračného práva (právo Európskej únie a Európsky dohovor o ochrane ľudských práv), a to v nasledujúcich oblastiach:

- azyl,
- zlúčenie rodiny,
- pracovná migrácia, voľný pohyb občanov Európskej únie,
- zaistenie.

⁹ Zdroj: <https://migrationlawclinic.org/juridische-advisering/>

Klinika vypracúva aj právne stanoviská do konaní pred Európskym súdom pre ľudské práva, a žiada ESĽP o povolenie v konkrétnych prípadoch podať tzv. podanie ako tretia strana (tzv. third party intervention). V prípade konaní pred Súdnym dvorom EÚ klinika poskytuje právne rady vo forme "expertného stanoviska", ktoré môžu strany predložiť ako prílohu k svojim podaniam pred súdom.

4.4 WASHINGTON, D.C - Washington College of Law Americká univerzita – Medzinárodná ľudskoprávna klinika (IHRLC)¹⁰

Medzinárodná ľudskoprávna klinika (IHRLC) je jedným zo siedmych klinických programov Washington College of Law Americkej univerzity vo Washington, D. C. Založená bola vďaka grantu od Ministerstva školstva USA v roku 1990. Spôsob výučby kombinuje vyučovanie v triede s **právnym zastupovaním klientov zo strany študentov kliniky, pod supervíziou zamestnanca fakulty s rozsiahlymi skúsenosťami z právnej praxe.** Klinika svojim klientom neúčtuje žiadne poplatky a **zastupuje takých klientov, ktorí si nie sú schopní zaplatiť právnu pomoc.** Klinika je otvorená študentom druhého a tretieho ročníka. Klientmi kliniky sú najmä **žadatelia o politický azyl v USA** a potom obeť porušenia základných ľudských práv, ktoré žiadajú odškodnenie pred americkými súdmi alebo pred medzinárodnými ľudskoprávnymi orgánmi.

Pri vzniku kliniky, imigrační sudcovia v USA boli nadšení, že študenti práva pod supervíziou právnikov budú praktizovať právo na ich súdoch, a okamžite podporili registráciu kliniky do zoznamu poskytovateľov právnych služieb pre imigrantov, ktorí si nemôžu dovoliť zaplatiť advokáta.

Študenti okrem právneho zastupovania pracujú aj na iných ľudsko-právnych projektoch, ako bola napr. analýza potenciálnych právnych dôsledkov ratifikácie Medzinárodného paktu o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach zo strany USA.

Ako vyplýva z webstránky IHRLC, v súčasnosti sa sústreďujú pokiaľ ide o poskytovanie právnej pomoci na tri oblasti: 1) žiadosti o presídlenie podávané zraniteľnými jednotlivcami v zahraničí na UNHCR; 2) azylové prípady žiadateľov v USA žiadajúcich o azyl z dôvodu prenasledovania pre politické presvedčenie, rodové násilie alebo sexuálnu orientáciu; 3) deti a rodiny zo Strednej Ameriky hľadajúce pomoc v USA. Práca na prípadoch študentom IHRLC umožňuje rozvíjať rôznorodé právnické schopnosti, ako napr. vedenie pohovoru, poradenstvo, vyjednávanie, zastupovanie pred súdom, a taktiež rozvíjať doplnkové zručnosti a vedomosti v oblasti politiky a legislatívy, komunitného organizovania a strategickú komunikáciu.¹¹

Wilson Richard J. z IHRLC vo svojej odbornej analýze fungovania právnej kliniky s názvom „Klinické právne vzdelávanie pre ľudsko-právnych advokátov“ (1997) poukazuje na nasledovné ciele, dilemy, výzvy a praktické otázky, ktoré rieši každý program klinického vzdelávania zameraný na oblasť ľudských práv:

¹⁰ Wilson Richard J., 1997, a webstránka IHRLC

¹¹ <https://www.wcl.american.edu/academics/experientialedu/clinical/theclinics/ihrhc/>

„Najširším cieľom každého programu klinického vzdelávania v oblasti ľudských práv je naučiť študentov, ako sa stať efektívnymi advokátmi pri ochrane obetí porušení ľudských práv. Avšak, na dosiahnutie tohto cieľa je potrebné urobiť dôležité rozhodnutia. To najzakladanejšie sa týka vhodného vyváženia vzťahu „služba“, ktorú klinika poskytuje zraniteľným klientom, a „učenie“, ktoré je primárnym cieľom každého vzdelávacieho programu. Potenciálna klientela v rámci cieľovej skupiny je oveľa početnejšia ako sú reálne možnosti kliniky na uspokojenie potrieb celej komunity. Pri uspokojovaní potrieb klientely je preto dôležité mať na pamäti, že klinika má povinnosť učiť študentov v rámci programu, ktorý im umožňuje zamýšľať sa nad vecami do hĺbky, dáva priestor na reflexiu a je pedagogicky kvalitný. V rámci takéhoto programu sa študenti venujú len niekoľkým prípadom, avšak každý prípad je analyzovaný do hĺbky a dáva priestor na budovanie právnických zručností študentov. Kliniky by sa mali vyvarovať toho, že sa chytia do pasce pri snahe uspokojiť tak potreby čo najväčšieho množstva klientov ako aj výzvu kvalitného vzdelávania študentov. V rámci IHRLC celkový počet prípadov na riešenie počas akademického roka sa pohybuje medzi 25 a 35, a **celkový počet prípadov na jeden tím študentov je 6 až 8 ročne.**

Taktiež musí každá právna klinika vyriešiť **dilemy týkajúce sa rozsahu a spôsobu „litigácie“**. Právnicki pracujúci v oblasti ľudských práv často musia byť schopní aplikovať nielen klasickú právnu litigáciu, ale aj advokačné aktivity a komunikáciu s médiami. Najnovšie **silaby IHRLC zahŕňajú hodiny zamerané na výučbu vo všetkých uvedených spôsoboch litigácie.**

Po tom, čo sme sa rozhodli ohľadne množstva prípadov, druhu projektov, na ktorých budeme pracovať, a druhu právnických aktivít, ktorým sa študenti budú venovať, stále zostáva veľa praktických krokov na realizáciu predtým ako je klinika otvorená. Prvým krokom v nastavovaní dizajnu každého programu klinického vzdelávania v oblasti ľudských práv je **stanovenie jasných cieľov vzdelávania**. Cieľ by mal byť konkrétny, merateľný tak pokiaľ ide o kvalitu ako aj časové hľadisko, a malo by byť možné ho vyhodnotiť po ukončení kurzu. Nie je dostatočné, napr. stanoviť ako cieľ „vycvičiť študentov, aby písali lepšie právne podania“. Neexistuje spôsob, iným ako subjektívne posúdenie, ktorým by sme odmerali kedy študent dosiahol cieľ stať sa lepším pisateľom právnych podaní. Naopak, vyučujúci by mal byť schopný predpovedať, počas trvania kurzu, kedy a či študent stanovený cieľ skutočne dosiahol. Preto je lepšie stanoviť ako cieľ pokiaľ ide o písanie právnych podaní napr.: „Študent pripraví a podá na imigračný súd kvalitné právne podanie, po revízii aspoň troch draftov“. Pokiaľ ide o realizáciu pohovorov s klientmi, cieľ môže byť napr.: „Študent počas trvania kurzu zrealizuje aspoň štyri pohovory s klientmi, pričom každý bude trvať aspoň jednu hodinu.“ Stanovenie cieľov takýmto merateľným spôsobom dáva tak vyučujúcemu ako aj študentovi jasnú predstavu o tom, čo sa očakáva a čo bude vyhodnocované na konci kurzu za účelom určenia zodpovedajúcej známky.

Každý dobrý klinický program by mal zahŕňať tak praktickú súčasť (práca na prípadoch) ako aj formálnu súčasť výučby v triede. Ideálne by vyučujúci na hodinách mal byť zároveň supervízorom na prípadoch, aj keď nie je to nevyhnutné. Keď však je vyučujúci zároveň supervízorom, je oveľa väčší **priestor na prepojenie praktických skúseností s teoretickými diskusiami na hodinách**. V IHRLC, študenti pracujú intenzívne počas celého akademického roka. Každý semester získajú 4 kredity za prácu na prípadoch a ďalšie dva kredity za aktivitu na hodinách. Hrubý odhad času, ktorý študent strávi prácou na prípadoch je okolo 12 až 20 hodín týždenne, v priemere, a okolo 6 až 10 hodín týždenne prípravou na seminár.

Tzv. “case rounds” meetings (**stretnutia k prípadom**) sú prepojením praxe a teórie v IHRLC. Každý druhý týždeň jeden tím študentov pripraví a vedie hodinové stretnutie týkajúce sa špecifických praktických otázok prípadu, ktorý tím rieši. Analógiou v medicínskom prostredí by bolo, že študenti diagnostikujú problém a predstavia návrh “liečenia”. Spektrum otázok, ktoré sa na stretnutiach riešia je široké a študenti si môžu vybrať akúkoľvek tému, ktorú im odsúhlasí supervízor. Typické otázky, ktoré sa rozoberajú, zahŕňajú zložité otázky hmotnoprávneho aj procesného charakteru, ktorých zodpovedaniu môže napomôcť skupinová diskusia, ako napr. otázky výkladu inštitútov medzinárodného práva; komunikačné problémy a “neprávnické” otázky, ktoré vystali počas pohovorov s klientmi a poradenstva; otázky týkajúce sa time-manažmentu; etické dilemy predstreté klientmi; problémy v spolupráci či problémy so supervíziou, a pod.

Vyvíjajúcim sa praktickým problémom v rámci IHRLC sú **prípady, ktoré neskončia počas trvania kurzu**. Mnohé prípady a projekty, na ktorých klinika pracuje trvajú dlhšie ako jeden akademický rok, kým sa vyriešia.

Ďalšou výzvou ľudsko-právnej kliniky je praktická otázka týkajúca sa zhromažďovania informácií, zdieľania informácií, dohody s klientom o poskytnutí právnej služby, mlčanlivosti, a pod.

Napokon, výzvou je aj **hodnotenie študentovej práce**. Na rozdiel od iných predmetov, kde postačuje test na overenie študentových znalostí, práca v rámci kliniky je zážitková a nevyhnutne zahŕňa celý rad zručností, ktoré by mali byť hodnotené. Odporúčané oblasti hodnotenia zahŕňajú: **právna argumentácia, komunikačné schopnosti, profesijná zodpovednosť, teoretické vedomosti, kritické myslenie, a time-manažment**.

V IHLRC, študenti dostávajú dve známky na konci každého semestra - za prácu na seminári a za prácu na prípadoch. Študenti **dostávajú konkrétnu spätnú väzbu k ich progresu a k oblastiam, na ktorých musia zapracovať na konci prvého semestra**. Navyše, intenzívna supervízia a **priestor na sebahodnotenie a reflexiu, a to tak na začiatku ako aj po zrealizovaní konkrétnej úlohy**, poskytujú študentom okamžitú informáciu o ich napredovaní v špecifickej oblasti a odporúčania na budúce zlepšenie.“

4.5 NEW YORK – New York School of Law (NYU) – Klinika práv migrantov (IRC)¹²

Študenti priamo zastupujú migrantov ako aj komunitné organizácie v konaniach pred súdmi, a taktiež v rôznych kampaniach za práva migrantov na lokálnej, štátnej aj celonárodnej úrovni. Každý študent má príležitosť zastupovať jednotlivca alebo skupinu jednotlivcov v konaní (napr. v konaní o vyhostení, v odvolacom konaní, konaní o zaistení, alebo občianskom súdnom konaní) ako aj zastupovať komunitu alebo organizáciu v kampani (napr. v kampani za zmenu legislatívy). Litigácia sa sústreďuje na: konania o vyhostení, konania o zaistení a litigácie za práva migrantov. Klinika svojou **činnosťou reaguje na**

¹² Informácie z webstránky kliniky: <https://www.law.nyu.edu/academics/clinics/year/immigrantrights>

politiky vlády, kedy tisícky migrantov čelia vyhosteniu a odlúčeniu od svojich rodín. Individuálna litigácia na prípadoch v rámci kliniky pre súdmi **bojuje proti nespravodlivému výkladu práva a tlačí na systémové zmeny**.

Každý študent kliniky pracuje na dvoch projektoch: zastupovanie jednotlivca alebo skupiny jednotlivcov v rámci konkrétneho konania, a účasť na kampani alebo advokačných snahách v partnerstve s konkrétnou organizáciou alebo skupinou organizácií, prostredníctvom litigácie, advokácie za zmenu legislatívy, šírenia osvetu a/ alebo organizovania podpory pre danú vec.

Študenti nesú **priamu zodpovednosť za všetky aspekty ich práce** na individuálnom prípade ako aj na komunitnej kampani.

Klinika finalizuje **zoznam prípadov a kampaní každé leto pred začiatkom nového akademického roka**. Študenti majú možnosť vyjadriť svoje preferencie a vedúci kliniky sa snažia vybalansovať každého záujmy a ciele pri rozdeľovaní prípadov/projektov.

4.6 TURÍN – Ľudsko-právna a migračná klinika – Klinika utečeneckého práva¹³

Príkladom interdisciplinárneho prístupu je **Ľudsko-právna a migračná klinika v Turíne**, v Taliansku, ktorej súčasťou je **Klinika utečeneckého práva** bola založená v roku 2011 v reakcii na dve potreby: prvou potrebou bolo, aby študenti “zažili medzery medzi písaným právom a jeho implementáciou v praxi, predovšetkým v kontexte ľudsko-právnej a migračnej právnej praxe”, a druhou potrebou, ktorá existovala v širšom spoločenskom kontexte, kedy stále vzrastajúci počet žiadateľov o azyl v Taliansku potreboval právnu pomoc, keďže tá poskytovaná vládnyimi inštitúciami bola nedostatočná.

Právna klinika študentom poskytuje možnosť pracovať priamo so žiadateľmi o azyl, robiť s nimi pohovory, pripravovať pre nich právne podania, a pripravovať ich na azylové pohovory.

Uvedené aktivity realizujú aj študentmi iných azylových kliník v Európe, čo však uvedenú kliniku odlišuje od ostatných je fakt, že od roku 2015 **je vedená v spolupráci s Katedrou antropológie a so zapojením študentov antropológie v práci so žiadateľmi o azyl**.

Hlavnou úlohou študentov antropológie v rámci kliniky je “poskytovať podporu študentom právnej kliniky vo vykonávaní pohovorov so žiadateľmi o azyl a vyhľadávať informácie o krajine pôvodu”.

Klinika je trojsemestrálna s tým, že prvý semester je plne venovaný teoretickej výučbe medzinárodného a európskeho migračného práva, ako aj príprave na praktické aktivity, ktoré sa realizujú v druhom a treťom semestri.

Študenti sú v rámci Kliniky utečeneckého práva rozdelení do piatich párov a každý pár spolupracuje s jedným študentom antropológie. Počas dvoch semestrov, každý skupinka má pridelený prípad žiadateľa o azyl a supervízujúceho právnik (z ASGI, talianskej asociácie právnych profesionálov

¹³ Informácie z: Bogičević, 2018

pracujúcich v oblasti azylu a migrácie). Každé právne podanie musí byť skontrolované právnikom pred jeho odoslaním. Spôsobom akými si študenti v skupinkách delia prácu závisí od ich vzájomnej dohody.

Osobitne preto, že príjemcovia pomoci v rámci kliniky nevyžadujú len právnu pomoc, ale aj všeobecnejší typ pomoci, Klinika utečeneckého práva predstavuje vhodné prostredie pre zapojenie študentov alebo profesionálov z iných disciplín. Ide o aplikáciu interdisciplinárneho prístupu v praxi.

Antropológia ako disciplína, ktorá je historicky spojená so štúdiom, porozumením a porovnávaním iných kultúrnych systémov, **má vybudované značné povedomie a taktiež metodológie, ktoré môžu byť potenciálne využiteľné v rámci azylových systémov.** Napr. vytvorenie priestoru pre antropológov a umožnenie ich účasti na azylových pohovoroch by mohlo zredukovať kultúrne nedorozumenia.

4.7 SUSSEX – University of Sussex – Migračná právna klinika¹⁴

V rámci **Migračnej právnej kliniky Univerzity v Sussexe**, pod supervíziou registrovaného advokáta, študenti posledného ročníka poskytujú **právne poradenstvo v oblasti azylového a migračného práva** pro bono pre ľudí, ktorí radu v tejto oblasti potrebujú. Klinika vznikla ako reakcia na nedostatočnú pro bono právnu pomoc v imigračných prípadoch. Cieľom kliniky je poskytovať právne poradenstvo tým migrantom, ktorí by inak nemali prístup k právnej pomoci.

Migračná právna klinika v Sussexe sa okrem azylových vecí venuje najmä prípadom obchodovania s ľuďmi, žiadostiam o pobyt či vstup za účelom zlúčenia rodiny, žiadostiam o pobyt v prípade obetí domáceho násillia a tiež prípadom žiadateľov o štátne občianstvo.

Klientom poskytujú **45-minútové konzultácie** v stredu popoludní. Počas týchto konzultácií klient študentom vysvetlí právny problém a svoje otázky. Následne študenti spravia potrebný **právny výskum a napíšu písomné odporúčanie/ právnu radu** pre klienta, v ktorom identifikujú právne stanovisko, možné právne podania, relevantné právne ustanovenia a konania, a nevyhnutné ďalšie kroky. Počet konzultácií je obmedzený, preto majú často dosť dlhý zoznam čakateľov.

Študenti poskytujú právne rady, ale nie zastupovanie v prípadoch.

4.8 GENT – Human Rights Centre – Ľudsko-právna a migračná klinika¹⁵

Ľudskoprávna a migračná klinika v Gente funguje (v rámci Human Rights Centre Gent) od akademického roka 2014/2015. Klinika spolupracuje so **značným počtom partnerov** z občianskej spoločnosti, ktorí sa venujú ľudským právam a migrácii. Na každoročnej báze môžu **organizácie podávať na kliniku potenciálne projekty**, z ktorých si centrum vyberie tie vhodné, majúce na zreteli vzdelávacie ciele kliniky a presadzovanie sociálnej spravodlivosti. Vybrané projektu sú potom distribuované študentom kliniky, ktorí, rozdelení do malých skupiniek, pracujú na projektoch pod supervíziou koučov kliniky. Úlohou študentov je kontaktovať partnerskú organizáciu, analyzovať problém z ľudskoprávneho hľadiska, spraviť rozsiahly výskum, a vypracovať kvalitný konečný produkt,

¹⁴ Informácie z webstránky kliniky: <http://www.sussex.ac.uk/law/clinical-legal-education/mlc>

¹⁵ Informácie z webstránky kliniky: <https://hrc.ugent.be/clinic/human-rights-and-migration-law-clinic/>

ktorý si partner vyžiadal, ktorý môže mať podobu **správy, právnej rady, informačnej brožúry, návrhu právneho podania na súd, intervencie “tretej strany” do konania**, a pod.

Okrem iných úloh študenti pracujú napr. aj na **“third party interventions” pred ESLP**.

Klinika každý rok nastavuje aktivity a projekty, na ktorých študenti pracujú. Napr. tento akademický rok študenti pracujú na troch témach: **apolitizmus** (na základe kontaktu s osobami bez štátnej príslušnosti a výskumu študenti pracujú na riešení duálneho problému, ktorým tieto osoby čelia: byť uznaný za osobu bez občianstva, a následne získať pobyt na tomto základe), **azyl** (študenti pomáhajú žiadateľom o azyl formou právnych konzultácií a výskumu), **vybrané otázky vývoja azylovej politiky na úrovni EÚ** (študenti pripravujú dve výskumné štúdie na pomoc advokačných aktivít ECRE; tieto budú distribuované do ELENA siete).

5. Navrhovaná metodika a zásady práce študentov Kliniky azylového práva

Navrhovaná metodika Kliniky azylového práva je súčasťou prílohy č. 1 k tomuto dokumentu a Zásady práce študentov Kliniky azylového práva sú súčasťou prílohy č. 2 k tomuto dokumentu.

6. Čo prinášajú kliniky Právnickej fakulte Trnavskej univerzity?

Právnické školy, uvedomujúce si výhody klinického modelu vzdelávania, získavajú príležitosť, aby okrem primárneho poslania poskytovať vzdelanie, napomáhali sociálnej spravodlivosti a tak, v konečnom dôsledku, zvýšili dôveru verejnosti v právnickú profesiu.¹⁶

Benefity Kliniky azylového práva pre univerzitu¹⁷ – existencia Kliniky azylového práva v rámci curricula univerzity:

- ukazuje, že univerzita sa zaujíma o problémy reálneho sveta, marginalizované komunity a sociálnu spravodlivosť,
- robí univerzitu atraktívnejšou pre študentov aj pre potenciálnych donorov,
- zvyšuje konkurencieschopnosť univerzity,
- prehľbuje spoluprácu univerzity s ďalšími subjektmi, ako sú MVO, právnické firmy, advokáti, UNHCR, externí odborníci a iné univerzity,
- zvyšuje reputáciu univerzity na zahraničnej úrovni, napr. tým, že študenti klinik sa zúčastňujú simulovaných súdnych sporov a ďalších medzinárodných iniciatív, a preukazujú záujem univerzity o humanitárne záležitosti,
- zlepšuje uplatniteľnosť študentov na trhu práce.

¹⁶ Bugatti, 2018

¹⁷ HHC, 2014

7. Odporúčania k procesu výučby Kliniky azylového práva vyplývajúce z projektu financovaného Nadáciou Tatra banka pre Právnickú fakultu Trnavskej univerzity v Trnave

- 7.1 Odporúčanie:** Azylová klinika PF TU by sa mala stať súčasťou ENCLE. Univerzita by mohla poskytnúť finančné prostriedky na tento účel.
- 7.2 Odporúčanie:** Otvoriť debatu ohľadom metódy fungovania kliník v rámci Právnickej fakulty, či by Klinika azylového práva mohla fungovať aj tzv „in-house“.
- 7.3 Odporúčanie:** Vzhľadom na časovú (praktická časť prebieha v občianskom združení) aj obsahovú náročnosť predmetu navrhujeme zvýšiť počet udelených kreditov na 5.
- 7.4 Odporúčanie:** Navrhujeme vyňať z Kliniky azylového práva teoretickú výučbu a zaviesť namiesto nej jednosemestrálny predmet „Azylové právo“.
- 7.5 Odporúčanie:** Navrhujeme zaviesť samostatný predmet „Simulovaný súdny proces z azylového práva“.
- 7.6 Odporúčanie:** Navrhujeme uzatvoriť zmluvu o spolupráci medzi Právnickou fakultou TU v Trnave a občianskym združením Liga za ľudské práva.
- 7.7 Odporúčanie:** Navrhujeme podávanie projektov v mene Právnickej fakulty TU za účelom financovania praktickej časti Kliniky.
- 7.8 Odporúčanie:** Navrhujeme spolupracovať s ďalšími Klinikami azylového práva v Európe aj vo svete, za účelom zdieľania skúseností, príkladov dobrej praxe a realizácie spoločných projektov.
- 7.9 Odporúčanie:** Zvážiť interdisciplinárny prístup, napr. spoluprácu so študentmi antropológie.
- 7.10 Odporúčanie:** Do budúcnosti zvážiť vytvorenie nového praktického predmetu „Kliniky migračného práva“, ktorá by bola zameraná na problematiku cudzineckého práva (pobyty, nútené návraty, zaistenie, osoby bez štátnej príslušnosti, maloletí bez sprievodu, a ďalšie zraniteľné skupiny migrantov).

Použité zdroje:

Použitá literatúra:

Bartoli Clelia, 2016: Legal clinics in Europe: for a commitment of higher education in social justice, Diritto & Questioni Pubbliche

Bogičević Jovana, University of Palermo, Italy, 2018: Representing the Other: A Case for Interdisciplinary Clinical Legal Education: Example of the Human Rights and Migration Law Clinic, Special Issue: European Network for Clinical Legal Education 6th Conference

Bugatti Laura, University of Brescia, Italy, 2018: Legal Education in the Next Future, Special Issue: European Network for Clinical Legal Education 6th Conference

Hungarian Helsinki Committee (HHC), 2014: Guide on Establishing a Refugee Law Clinic. The publication of this document has been supported by the Global Learning Centre of the United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR)

Stuckey Roy and Others, 2007: Best Practices for Legal Education, A Vision and A Road Map, Published in the United States by the Clinical Legal Education Association

Wilson Richard J., 1997: Clinical Legal Education for Human Rights Advocates, First published at Human Rights Education for the Twenty-first Century, edited by George J. Andreopoulos and Richard Pierre Claude. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1997 and uploaded to PILnet's resource page with the permission of the author

Informácie z webstránok ENCLE a vybraných právnych kliník:

European Network for Clinical Legal Education (ENCLE)

BABSEACLE, Clinical Legal Education (CLE), Asia

Vrije University, Migration Law Clinic, Amsterdam, Holandsko

University of Sussex, Migration Law Clinic, UK

Human Rights Centre Gent, Human Rights and Migration Law Clinic, Belgicko

New York School of Law (NYU), Immigrant Rights Clinic, USA

Washington College of Law at the American University in Washington, D.C., The International Human Rights Law Clinic (IHRLC), USA

University of Turin, Human Rights and Migration Law Clinic (HRMLC), Taliansko

Masarykova univerzita, Brno, Právní klinika uprchlického práva

Karlova univerzita, Praha, Odborná praxe – azylová a uprchlická